

POSTANOWIENIE

Dnia 10 stycznia 2018 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jan Górowski (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Mirosław Bączyk

SSN Wojciech Katner

w sprawie z powództwa K. G. i J. R.

przeciwko P. D. S.A. w L.

o nakazanie i zapłatę,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 10 stycznia 2018 r.,

zażalenia strony pozwanej na postanowienie Sądu Apelacyjnego w W.

z dnia 26 lipca 2017 r., sygn. akt VI ACa .../15,

- 1. uchyla zaskarżone postanowienie w części dotyczącej roszczenia o ochronę własności;**
- 2. oddala zażalenie w pozostałym zakresie.**

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w W. postanowieniem z dnia 26 lipca 2017 r. odrzucił skargę kasacyjną pozwanej P. S.A. w L. od wyroku Sądu Apelacyjnego w W. z dnia 6 lutego 2017 r., jako niedopuszczalną.

W zażaleniu na to postanowienie strona pozwana wniosła o jego uchylenie.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Ograniczenia dopuszczalności skargi kasacyjnej dokonywane są ze względu na wartość przedmiotu zaskarżenia (*ratio valoris*), bądź rodzaj sprawy (*ratio materiae*). Z tych względów, wskazanie wartości przedmiotu zaskarżenia jest wymogiem formalnym skargi kasacyjnej (art. 398⁴ § 3 k.p.c.). Prawidłowość wypełnienia tego obowiązku podlega kontroli sądu drugiej instancji i Sądu Najwyższego, które mogą weryfikować prawidłowość wyliczenia wartości przedmiotu zaskarżenia na podstawie akt sprawy (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 6 listopada 2002 r., III CZ 98/02, OSNC 2004, Nr 1, poz. 11).

Sprawdzenie to jest niezbędne w szczególności wtedy, gdy z okoliczności sprawy wynika, że skarżący dokonał zawyżenia wskazanej wartości w celu obejścia przepisów procesowych, instrumentalnie zmierzając do przekroczenia progu wyznaczającego dopuszczalność skargi kasacyjnej (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 21 grudnia 2006 r., III CZ 89/06, niepubl.). Zakres sprawdzenia ogranicza się do badania, czy strona prawidłowo podała wartość tej części przedmiotu sporu, która odpowiada zakresowi zaskarżenia kasacyjnego (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 26 marca 2015 r., V CZ 2/15, niepubl.). Zasadą jest, że wartość przedmiotu zaskarżenia skargą kasacyjną nie może przewyższać wartości przedmiotu sporu, ani wartości przedmiotu zaskarżenia w postępowaniu apelacyjnym, chyba że doszło do zmiany powództwa.

Dla określenia wartości przedmiotu zaskarżenia kasacyjnego przyjmować należy wartość przedmiotu podlegającego rzeczywistemu rozpoznaniu i rozstrzygnięciu, determinowanego żądaniem pozwu i indywidualnym interesem majątkowym osoby dochodzącej udzielenia ochrony prawnej w postępowaniu kasacyjnym (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 28 lutego 2013 r.

IV CSK 719/12, niepubl.). Szczególne znaczenie ma ustalenie prawidłowej wartości przedmiotu zaskarżenia w sprawach o zapłatę, w których występuje współuczestnictwo procesowe. W judykaturze i piśmiennictwie zgodnie przyjmuje się, że sumowanie wartości przedmiotu zaskarżenia dotyczy tylko współuczestnictwa materialnego, będącego współuczestnictwem jednolitym, to jest takiego, w którym czynności procesowe współuczestnika jednolitego są skuteczne także wobec pozostałych, a wynik orzeczenia dla każdego musi być ten sam (art. 73 § 2 k.p.c.). Z natury rzeczy dotyczy ono także współuczestnictwa koniecznego. W pozostałych wypadkach wartość taka w odniesieniu do każdego współuczestnika ustalana jest samodzielnie. Stanowisko takie prezentowane jest m.in. w postanowieniach Sądu Najwyższego z dnia 7 marca 2000 r., I CZ 48/00, (LEX nr 277011), z dnia 8 lutego 2001 r., IV CKN 1934/00, (LEX nr 550938), z dnia 25 lutego 2004 r., II CK 489/02, (LEX nr 1126823), z dnia 10 maja 2006 r., III CZ 24/06, (LEX nr 607122), z dnia 9 listopada 2011 r., V CSK 54/11, (LEX nr 1296717), z dnia 4 kwietnia 2014 r., I CSK 396/13, (LEX nr 1523357).

W sprawie, co uszło uwadze Sądu Apelacyjnego, strona powodowa dochodziła nie tylko roszczenia o zapłatę za bezumowne korzystanie z nieruchomości, ale także roszczenia o ochronę własności. Zarządzeniem z dnia 27 lutego 2012 r. Sąd wezwał pełnomocnika powódki do wskazania wartości przedmiotu sporu w zakresie żądania usunięcia urządzeń elektroenergetycznych. W zażaleniu strony powodowej na zarządzenie o zwrocie pozwu z dnia 2 kwietnia 2012 r., które zostało uchylone jako oczywiście uzasadnione, pełnomocnik powódki sprecyzował żądanie wskazując, że dochodzi odszkodowania za bezumowne korzystanie z gruntu od 1 września 2001 r., zaś w zakresie roszczenia dotyczącego ochrony własności wskazał kwotę 90 000 zł jako wartość przedmiotu sporu.

Pismem z dnia 27 marca 2015 r. pełnomocnik powódki wskazał, że na skutek śmierci powódki J. R., na podstawie aktu poświadczenia dziedziczenia z dnia 18 listopada 2014 r., spadek po powódce nabyły jej córki K. G. i J. R. i wniósł o solidarne zasądzenie na ich rzecz od pozwanego wynagrodzenia za bezumowne korzystanie z nieruchomości, podtrzymując żądanie usunięcia linii elektrycznej, ewentualnie dopuszczając możliwość jej przesunięcia.

Pismem z dnia 9 kwietnia 2015 r. zmodyfikował wartość roszczenia pieniężnego w zakresie roszczenia o zapłatę z tytułu bezumownego zajęcia przez pozwanego pasa gruntu, domagając się ostatecznie zasądzenia łącznie kwoty 77 962,26 zł, ewentualnie w przypadku uznania roszczenia za zasadne tylko do pasa linii energetycznej bez strefy ochronnej do kwoty 52 075,30 zł. Na rozprawie w dniu 27 maja 2015 r. pełnomocnik powódek wniósł o zasądzenie na rzecz powódek tych kwot solidarnie.

Sąd Okręgowy, wyrokiem z dnia 3 czerwca 2015 r. zasądził na rzecz każdej z powódek kwoty po 26.037 zł tytułem bezumownego korzystania przez pozwaną spółkę z nieruchomości pozostającej we współwłasności powódek oraz nakazał usunięcie linii energetycznej wraz z urządzeniami. Uznał, że w zakresie roszczenia pieniężnego, skoro jest ono z natury podzielne, to dla oceny dopuszczalności skargi kasacyjnej, mają znaczenie te właśnie kwoty, a nie ich suma.

Trzeba zgodzić się ze stanowiskiem, że dla oceny dopuszczalności skargi kasacyjnej, zważywszy na wymaganą wartość przedmiotu zaskarżenia (art. 398² § 1 k.p.c.), należy uwzględnić wartość roszczeń pieniężnych dochodzonych przez każdego z powodów oddzielnie, chociażby pomiędzy nimi zachodziło współuczestnictwo materialne (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 17 stycznia 1997 r., I PKN 65/96, OSNAPiUS 1997, nr 17, poz. 317, orzeczenie Sądu Najwyższego z dnia 28 lutego 1997 r., I CKN 31/97, niepubl., postanowienie z dnia 21 marca 1997 r., I PKN 61/97, OSNP 1998, nr 1, poz. 16, uzasadnienie postanowienia z dnia 25 stycznia 2001 r., IV CZ 90/06, niepubl., postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 24 sierpnia 2007 r., I CZ 91/07, niepubl. oraz uzasadnienie uchwały Sądu Najwyższego z dnia 9 stycznia 2008 r., III CZP 111/07, Mon. Prawn. z 2009 r. nr 3, str. 151).

W orzecznictwie Sądu Najwyższego zwrócono uwagę na to, że na etapie postępowania kasacyjnego skutki procesowe współuczestnictwa materialnego w zakresie roszczeń podzielnych, które nie ma charakteru współuczestnictwa jednolitego bądź koniecznego, zbliżone są do współuczestnictwa formalnego. Na tym etapie postępowania każdy ze współuczestników materialnych ma

własne *gravamen* w zaskarżeniu prawomocnego wyroku sądu drugiej instancji. Zasada ta obowiązuje również, kiedy roszczenie stanowi składnik masy spadkowej i jest dochodzone przez spadkobierców stosownie do ich udziałów w spadku. Tym samym, zażalenie w tym zakresie podlegało oddaleniu (art. 398¹⁴ § 1 w zw. z art. 394¹ § 3 k.p.c.).

Natomiast zaskarżone postanowienie jest nietrafne w odniesieniu do rozpoznanego roszczenia o ochronę własności. Z powyższych uwag wynika, że na etapie postępowania przed Sądem pierwszej instancji jego wartość została oznaczona na kwotę 90 000 zł. Skoro więc pozwana jej wtedy nie zakwestionowała w terminie przewidzianym w art. 25 § 2 k.p.c., tj. przed wdaniem się w spór co do istoty sprawy, to nastąpiło jej ustabilizowanie na tym poziomie, bez możliwości jej podwyższania lub obniżania, jeżeli nie nastąpiła zmiana w tym zakresie powództwa lub jeżeli nie zmienił się zakres zaskarżenia roszczenia niepieniężnego.

Oznaczenie więc wartości roszczenia o usunięcie linii energetycznych określone w dniu 2 kwietnia 2012 r., skoro nie wystąpiła w tym zakresie zmiana powództwa, ani zaskarżenie tego roszczenia w części np. co do jedyne go słupa spornej linii energetycznej nie mogło ulec zmianie i w tym zakresie wartość przedmiotu sporu, jak i wartość zaskarżenia apelacyjnego i kasacyjnego wynosiła 90 000 zł. Oznaczenie więc przez stronę pozwaną tej wartości na kwotę 10 000 zł, w piśmie z dnia 4 sierpnia 2015 r. i w piśmie z dnia 13 lipca 2017 r. było błędne.

Wprawdzie z roszczeniem dotyczącym usunięcia urządzeń energetycznych może wystąpić każdy ze współwłaścicieli (art. 209 k.c.), niemniej nie jest to roszczenie podzielne, i bez względu na to, czy wystąpiłaby z nim, jedna czy obydwie współwłaścicielki, wartość zaskarżenia apelacyjnego i kasacyjnego w okolicznościach sprawy wynosiła 90 000 zł. W odniesieniu więc do tego roszczenia skarga kasacyjna jest dopuszczalna. W tej zatem części zaskarżone postanowienie uległo uchyleniu (art. 398¹⁶ § 1 w zw. z art. 394¹ § 3 k.p.c.).

jw

kc